

Byar utplånas till fördel för kolgruva

Kolgruvan Cerrejón visar sig som en mörk fond från Wayúu-reservatet Provincial. Reservatet skapades utanför gruvområdet under prospekteringsfasen. Resguardo Provincial, La Guajira, Colombia.

Svenska AP-fonderna har miljardinvesteringar i de företag som tillsammans äger kolgruvan Cerrejón i Colombia. En gruvverksamhet som inneburit hot, sjukdomar och tvångsflyttningar för lokalbefolkningen.

Rogelio Ustate tar ett par stora kliv ut i vattnet, de svarta lågskorna utan snören har han fortfarande på fötterna. Floden Ranchería rinner sävligt genom det torra landskapet och just här passerar vattendraget ovan ett hav av svart guld. – Río Ranchería är la Guajiras heliga blod, vi behöver den, säger han bestämt. Men här är allt i händerna på det multinationella företaget Cerrejón. Staten varken säger eller gör något.

Rogelio är byledare, poet och för dagen expeditionsguide längs floden. Colombianska och internationella frivilligorganisationer deltar. De är här för att observera och dokumentera Cerrejóngruvans inverkan på miljön och för att observera de naturvärden som kan gå förlorade om vattendraget som planerat ges en ny rutt genom landskapet och den här fåran torrläggs.

La Guajira ligger i norra Colombia, i höjd med Sahara. Ökenklimatet gör det torrt, glesbefolkat och dammigt. När det ljumma vattnet når Rogelio till kulmagen följer resten av oss med ut i den grumliga strömmen. Det är enklare att gå i vattnet än i den täta djungeln som kantar stränderna. På avstånd hörs gruvmaskinernas buller.

Företaget Cerrejón har brutit kol här sedan början av åttiotalet och exporterar årligen 32 miljoner ton kol. Det gigantiska gruvområdet delas i två av floden Ranchería. Ambitionen är därför att leda om floden i en flera mil lång båge för att komma åt ytterligare 500 miljoner ton kol och säkra gruvans drift efter år 2030.

I långsamt mak rör sig expeditionen nedför floden. Bakom en smal fond av grönt dånar gigantiska,

fullastade gruvlastbilar förbi på transportvägen som tar kolet till järnvägen. Det dammar.

Mitt i det område som planeras bli gruvschakt ligger fyra byar. Eller egentligen tre då en av dessa, Tabaco, jämnades med marken en dag i augusti för elva år sedan. De som vägrat flytta tvingades med våld från byn av polis medan husen revs med stora maskiner. Många sökte sig då till den närliggande byn Chanquetas, även den inom det

framtida gruvområdet.

I och med att gruvan köpte alla bondgårdar och sedan all mark kring byarna har möjligheterna till arbete och betesmarker för boskap försvunnit. Cerrejón är traktens största arbetsgivare, knappt 10 000 personer jobbar där. Men för att få anställning krävs mer än att vara expert med machete och djur. För att hantera gruvans tunga maskineri krävs specialkunskaper och rekryteringen till dessa yrken sker inte lokalt.

FAKTA:

I departementet La Guajira i nordöstra Colombia bor 623 tusen människor, över hälften av dessa – 52,4 procent – är ursprungsbefolkning eller afrocolombianer.

Colombia är världens fjärde största kolexportör. 2011 producerade de 85,8 miljoner ton kol. 79,2 miljoner ton exporterades. Svenska Vattenfall köpte 2,24 miljoner ton av dessa.

Tre multinationella företag äger tillsammans gruvföretaget Cerrejón i tre lika delar, Xstrata, BHP Billiton och Anglo American. AP-fonderna hade tillsammans vid utgången av 2011 investerat 3,4 miljarder kronor i dessa tre.

Cerrejón önskar öka den årliga produktionen från nuvarande 32 miljoner ton till 40 miljoner ton år 2015.

I närheten av gruvan, i La Guajira, hittades för några år sedan ett 60 miljoner år gammal fossil efter jätteboaormen Titanoboa cerrejonensis, den tros ha varit 14 meter lång med en vikt över 1000 kilo.

En dånande explosion får Rogelio att stanna till. Gruvan spränger två gånger varje dag så att husen skakar - klockan tolv och klockan fem, måndag till fredag. Han blir stående med vatten till fotknölna och tar en kolklump stor som en kokosnöt ur vattenbrynet, håller upp den med utsträckt arm.

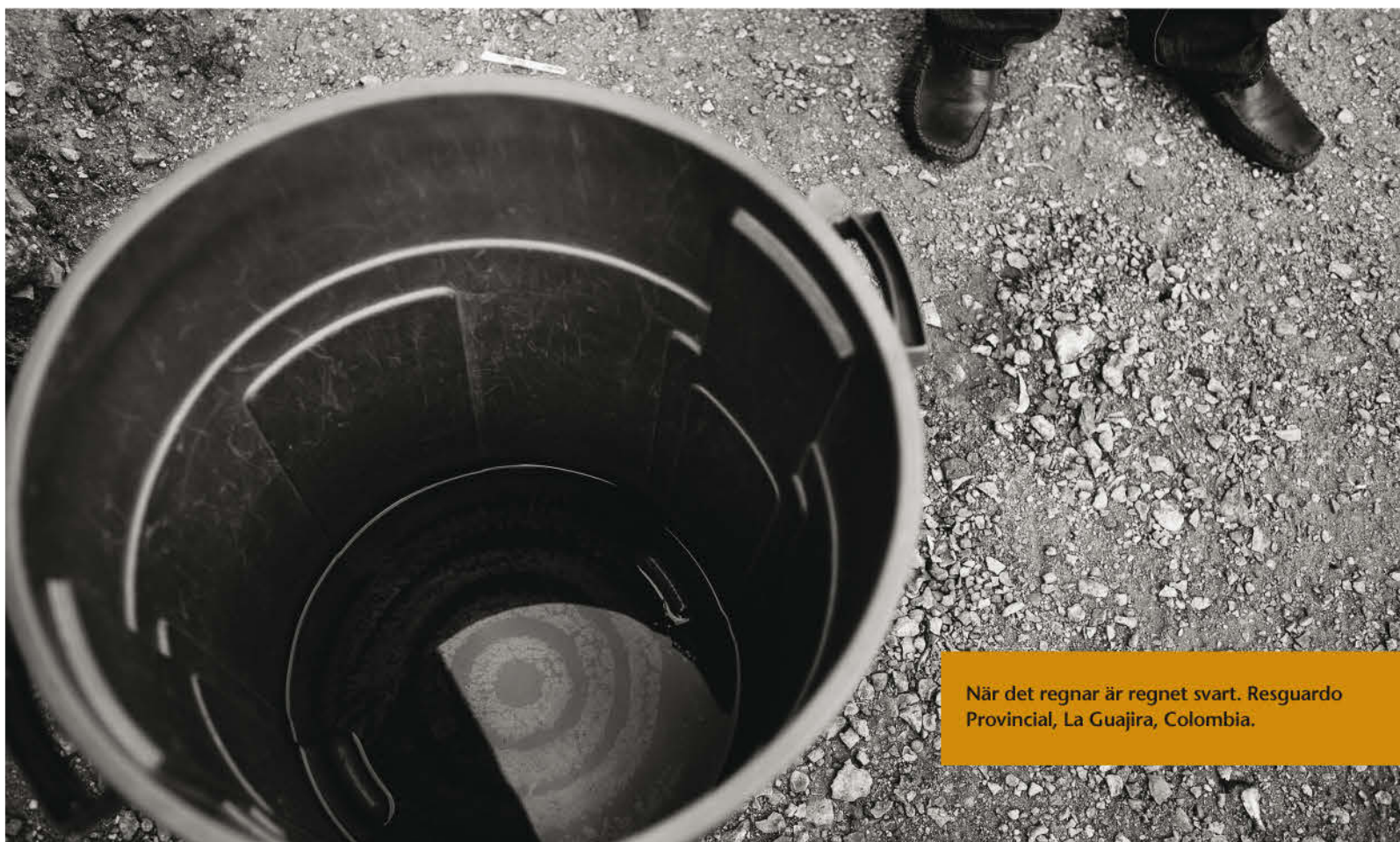
– Titta! Allt det här är kol. Sanden i floden är inte längre vit som förr utan svart-grå, sjösnäckan dör och jätteräkorna finns inte längre. För oss är kol lika med död! Kolbiten plumsar stort när han släpper den.

Majoriteten av Colombias kol exporteras, i första hand till Europa och USA. Gruvan Cerrejón, som är störst både i Colombia och i världen, opererar på ett område stort som halva Öland. Via en egenkonstruerad järnväg fraktas kolet 15 mil genom den platta öknen till hamnen Puerto Bolivar vid karibiska havet. Där ligger ett pärlband av lastfartyg för ankar i väntan på sin tur.

Expeditionen har vadat mitt i floden i flera timmar med väskorna på huvudet när Jairo Fuentes Epiayuu – även han byledare och

Rogelio Ustate rör sig nedför floden Ranchería. Gruvbolaget vill leda om floden för att säkra gruvans drift efter år 2030 men lokalbefolkning och miljökampanjer motsätter sig detta oåterkalleliga ingrepp. Rogelio blev tvångsflyttad då en statsstödd aktion jämnade byn där han bodde längs marken. Río Ranchería, La Guajira, Colombia.

När det regnar är regnet svart. Resguardo Provincial, La Guajira, Colombia.

Vad skulle du vilja hälsa till svenska politiker?

– När det gäller riksdagsledamöter och svenska myndigheter vill jag att de ska veta att AP-fondernas investeringar skadar och kränker våra rättigheter. Jag önskar att de kontrollerade gruvföretag noggrannare genom att göra oberoende miljökonsekvensanalyser.

Carmen Ugarte, representant för Conacami och CAOI boende i Oyon i västra Peru.

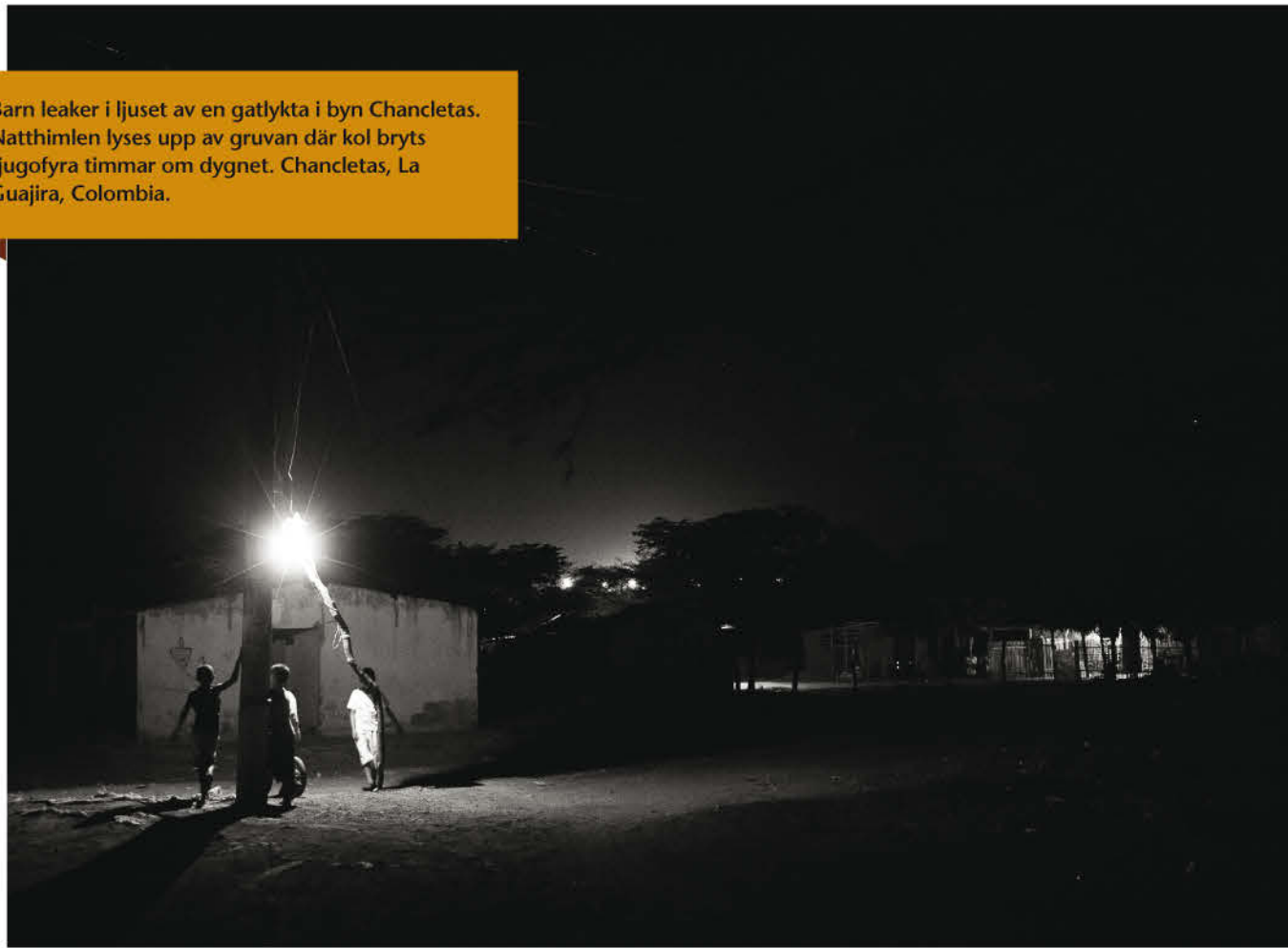
8 COLOMBIA

guide – tar fram sin machete för att röja en stig genom den täta djungeln. Blöta långt över midjan samlas gruppen på stranden för att tömma våt sand ur skorna. Sedan börjar promenaden tillbaka mot byn Chancletas.

I byn är det glest mellan husen. Många har under stora påtryckningar övertalats att ge upp sin mark och flytta till utkanten av Hatonuevo, en tätort i närheten. Gruvan delade in befolkningen i tre kategorier: flyttbara inhemska invånare, icke flyttbara inhemska invånare och invånare som inte ursprungligen kommer från orten. De som inte faller i den första kategorin lämnas utan ersättning, har inte rätt till ny bostad och är tvungna att förlita sig till gruvans vilja att köpa deras mark till ett anständigt pris. De med mycket att förlora stannar hellre.

Oron och vaksamheten är stor och det är svårt för invånarna att stå upp tillsammans då ingen vet vem som är uppriktig i sina råd och ställningstaganden. Avståndet till huvudstaden Bogotá's kyliga korridorer känns oändligt. Till departementshuvudorten

Barn leaker i ljuset av en gatlykta i byn Chancletas. Natthimlen lysas upp av gruvan där kol bryts tjugofyra timmar om dygnet. Chancletas, La Guajira, Colombia.

Wayúu kvinnor turas om att laga mat över öppen eld medan andra tillverkar traditionella handgjorda väskor med en stil och ett mönster som är känt över hela Colombia. Resguardo Provincial, La Guajira, Colombia.

Riohacha är det närmare, men där dikterar gruvan villkoren. De som inledningsvis vägrat acceptera erbjudandena från gruvföretaget har till slut, efter stora påtryckningar, tvingats acceptera gruvans slutgiltiga skambud. I dagsläget vet ingen hur länge byn Chancletas kommer att existera - eller var befolkningen skall ta vägen.

Text och foto:
Gustav Arvidsson
frilansjournalist

Vad skulle du vilja hälsa till svenska politiker?

– Jag skulle vilja hälsa politikerna i andra länder att de inte ska tro på vad företaget (Goldcorp) säger till dem. De ljugar bara. De som bestämmer måste ta sitt ansvar och sluta att hjälpa företaget. Ju mer de hjälper dem ju fler övergrepp begås här hos oss.

Filipe Domingo, lokal ledare för mamfolket och boende vid Marlingruvan i Guatemala